

Attilius Degrassi, *Inscriptiones Latinae liberae rei publicae: imagines*. Izšlo v zbirki *Corpus inscriptionum Latinarum* (consilio et auctoritate Academiae scientiarum Germanicae editum): auctarium, Berolini: W. De Gruyter et socii, MCMLXV, str. XII + 357, slik 401, 4<sup>o</sup>; 280.—DM.

Želja, ki so jo bili mnogi privatno in pismeno izražali (glej Schubring, *Gnomon* 31, 1959, 549; Šašel, *Arheološki vestnik* 15—16, 1964—1965, 349), je s to publikacijo uresničena; Degrassi je — ne brez velikih težav (ogromno spomenikov je izginilo, mnogi so v muzejih nedostopno nakopičeni ali založeni, upravniki muzejev niso pokazali vselej razumevanja) — zbral iz obsežnega epigrafskega gradiva rimske republike fotografije 401 spomenikov, založnik pa jih poštrevno in razumevalno čisto skrbno odtisnil na umetniškem papirju in predložil v elegantni publikaciji. Tako imajo učenci zgodovine, arheologije in filologije sedaj kataloško zbrano najstarejše latinsko epigrafsko gradivo, profesorji nenadomestljivi učni pripomoček, raziskovalci republikanskih obdobij rimske zgodovine pa sistematično izbran studijski material, ki spričuje in ilustrira jezik, politično, vojaško in kulturno zgodovino ter kamnoseško umetno obrt. Delo spada v biblioteke seminarjev za arheologijo in klasično filologijo ter k vsem serijam korpusov *inscriptionum Latinarum*, ki jih dopolnjuje, kajti Degrassi s to zbirko ni ilustriral samo svojega študijskošolskega izbora rimskih republikanskih napisov (*Inscriptiones Latinae liberae rei publicae*, I 1957, II 1965) in seveda vse analogne tekstne zbirke (npr. V. Pisani, *Testi latini arcaici e volgari*, 1950; E. H. Warmington, *Remains of old Latin*, vol. IV, *Archaic inscriptions*, 1940; E. Diehl [ed. K. Schubring], *Altlateinische Inschriften*, 1964<sup>2</sup>), marveč tudi gradivo I. knjige korpusa (*CIL* I<sup>2</sup>, 1895—1943). To je z občudovanja vredno voljo pred 100 leti k prvi izdaji prve knjige korpusa *inscriptionum Latinarum* poskusil že F. Ritschl (*Priscae Latinitatis monumenta epigraphica ad archetyporum fidem exemplis lithographis repraesentata*, 1862) — tudi njegovo delo je bilo kot auctarium vključeno v *CIL* — ter tako za tedanje stopnjo tiskarskih tehničnih zmogljivosti, kakor na vestnost risanja zelo uspel, čeprav pušča risba v raziskovalcu vselej del negotovosti ali dvoma.

Vsaka fotografija — v glavnem so skrbne in nazorne (izjeme opravičuje Degrassi uvodoma) — ima zglašeno navedeno najdišče z nahajališčem, mere, oznako spomenika, navedbo objav v osnovni literaturi ter v indeksu seznam objavljenih in datiranih spomenikov ter njih najdišča.

Objavljenih je tudi nekaj najstarejših latinskih tekstov, najdenih v Jugoslaviji in z njo tesneje povezanim teritorijem, tako iz Rovinja (112 posvetilo lokalnemu boštvu), iz območja in antičnega mesta Narone (181 posvetitev Oktavijanu ob zasedbi Sicilije leta 36 pred Kr.; 39 Dianina ara; 244 napis ob izgradnji stolpa), Trsta (182, 185 gradbeni napis obzidja iz let 35—32 pred Kr.), Jama II na Prevali — Grotta delle Mosche pri Divači (376 napis na čeladi), s Štalenskega Vrha nad Gosposvetami (338, 339 oznake lastnikov denarnih mošenj), iz Pulja (247 gradbeni napis za tako imenovana Herkulova vrata), s Praproti na Tržaškem krasu (105, 106 napisa iz Minervinega templja), iz Nabrežine (213 mejnik zasebne ceste) in Devina (113 Timavu posvečena ara, 148 napis na bazi za spomenik konsulu C. Semproniju Tuditanu iz leta 129 pred Kr.).

Posneti so tudi fundamentalni teksti kot, na primer, *elogia Scipionum* (132 sl.), ustanovitveni napis Akvileje (143), spomeniška baza z napisom za zmagovalca nad Tavriski (147), baza za kip M. Minucija Rufa, zmagovalca Skordiskov (149), mejnik z grobne parcele Aula Hirčija (175) ter poleg vzorcev za vsakovrstne napise (nagrobne, *tesserae hospitales*, *sortes*, *glandes*, miljnike, *tabella defixionis*, *fibula Praenestina* in druge), predvsem tudi *tabula Bantina*, *lex repetundarum* (*fragmentum Neapolitanum* ter *Vindobonense* ter *lex agraria* iz leta 111 pred Kr., tako imenovana *lex de Gallia Cisalpina*, *lex Iulia municipalis*, *sententia Minuciorum*, *edictum Cn. Pompei Strabonis de civitate equitibus Hispanis danda*). Vsi ti in mnogi drugi filološko, historično ali juridično važni teksti — nekaj se jih nanaša tudi na zgodovino ilirskega prostora — so sedaj brez potovanj, brez stroškov dostopni za studij in za kontrolo.

Uvodoma Degrassi ponovno in s primeri svari pred razvado datiranja po obliki črk.

Delo, za katerega smo avtorju in založniku hvaležni, bo dolgo in temeljito služilo.

J. Šašel